

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na doma
za celo leto K 4,—
za pol leta „ 2,—
za četrť leta „ 1,—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
av. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od vsake vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 50.

V Mariboru, dne 12. decembra 1901.

Tečaj XXXV.

Nauk za kmeta.

Vprašanje o slovenskem vseučilišču je vzdignilo veliko prahu ne samo pri nas doma na Slovenskem, ampak po celi Avstriji. Govorilo se je zopet enkrat o Slovencih, četudi ne povsodi pravično in dostojno, a govorilo se je vendar.

Kdor čita slovenske liste, ve, da si naši vseučilišni dijaki prisvajajo pravico, da so spravili to vprašanje v tok. Mi smo zadnji, ki bi jim to odrekli. A nekaj moramo dostaviti. Glas vseučilišnikov bi bil glas vpijočega v puščavi, ako bi ne bilo slovenskega kmeta in slovenskih kmetijskih poslancev. Ko je zagrmel glas »Slovenci, potegujte se za slovensko vseučilišče!«, kdo je bil prvi na pozorišču? Kmetijske občine so prve odpisale prošnje za vseučilišče na Dunaj, kmetijska politična društva so se prva potegnili za to celokupno narodno zahtevo, zborovanja kmetov so povzdignila prva svoj glas za ljubljansko vseučilišče. In izmed poslancev sta najspretnейše in najboljše branila zahtevo po sloven. vseučilišču kmetijska poslanca dr. Šusteršič in naš dr. Ploj, a v šolski odsek je spretno spravil to zadevo naš kmetijski poslanec vitez Berks.

Zasluge kmetov in kmetijskih poslancev za razmotrivanje o ljubljanskem vseučiliščnem vprašanju je treba pibiti, da bo vedela nekda tudi zgodovina kaj o njih povedati. Potrebno je to tembolj, ker so se naši rojaki, ki hočejo zatemniti tozadevne zasluge ne sicer kmetov, pač pa slo-

venskih kmetijskih poslancev. In ti rojaki so liberalni vseučilišniki, katerim ni prav, da je govoril o vseučiliščnem vprašanju tudi kranjski poslanec in vodja katoliško-narodne stranke na Kranjskem dr. Šusteršič. Vseučiliščno vprašanje zanima vse slovenske sloje. Zato smejo o njem govoriti tudi kmetijski poslanci. K večjemu bi lahko o tem drugače ukrenili njih kmetijski volilci, nikdar pa ne liberalni buržoazijski narasčaji. Slovenski kmetije kličejo mladim rojakom: Proč roke od naših poslancev!

Vesililo nas je, da se je slovenski narod s takim navdušenjem zavzel za ustanovitev najvišjega prosvetnega zavoda, vseučilišča. Želeti je, da bi se to navdušenje ne poleglo, ampak ostalo vstrajno do uresničenja.

A nekaj mora naš kmet izvajati iz sedanjega gibanja za vseučiliščno vprašanje.

Kakor se je sedaj kmet zavzel za zahtevo, ki bo v prvi vrsti vendar le slovenskemu razumnistvu na korist, tako se mora slovensko razumnistvo ogrevati tudi za terjatve, ki so v prvi vrsti za kmeta koristne. Kmet ima sedaj pravico to zahtevati od slovenskih razumnikov. Omejiti se hočemo samo na Spodnje Štajersko. Naša kmetijska želja je, da dobimo slovensko kmetijsko šolo. Že na mnogih zborovanjih so stavili kmetije to zahtevo, toda navdušenje in pravo zanimanje vseh slovenskih slojev za to vprašanje je izostalo. Nad nami visi nadalje morilni meč Stallnerjevega predloga o okrajnih zastopih. Vse premalo se stori pri nas za to, da se odvrne ta nevarnost proč od nas.

Krščanski slovenski kmetije na Spodnjem Štajerskem bodo skupno hodili s slovenskim razumnistvom, toda samo tedaj, če bodo tudi razumniki hodili v njegovih zadevah s kmetom!

Državni zbor.

Poslanec Žičkar.

Prošnje za vstanovo slovenskega vseučilišča v Ljubljani so predložile na dalje po poslancu g. J. Žičkarju sledeče občine: 1. Pišce v brežiškem okraju; 2. Brezen, 3. Ljubnica—Stenica, 4. Spodnji Dolič, 5. Paka, 6. Pletrovče, 7. Solčava, 8. Gotovlje, 9. Ponikva na juž. žel., 10. Grušovlje, vse v celjskem okraju; 11. Imeno v brežiškem okraju; 12. Boreci v ljutomerskem okraju; 13. Krajni šolski svet na Ponikvi v celjskem okraju; 14. Katol. polit. društvo za Vranksi okraj; 15. Kmetijsko društvo v Rečici ob Savinji; 16. Ljudska hranilnica in posojilnica v Rečici ob Savinji; 17. Bralno društvo v Braslovčah; 18. Bralno društvo »Gospodar« v Petrovčah; 19. Bralno društvo v Št. Jurju ob Taboru; 20. Kmetijska zadruga v Št. Jurju ob južni železnici.

Za varstvo vinarstva so predložile na dalje po poslancu Žičkarju sledeče občine: 1. Trška občina Podčetrtek, 2. Roginska gora, 3. Virštajn, 4. Tinsko, 5. Zibika, vse v celjskem okraju, 6. Imeno v brežiškem okraju, 7. Kmetijska podružnica v Ormoži, 8. Vinorejsko društvo v Ormoži, 9. Kletarsko društvo v Ormoži, 10. Oskrbništvo grajščine v Podčetrtku, potem

Listek.

Nedolžno obsojen.

Resnična povest. — Spisal L. Heitzer.

(Konec.)

Patrik je brez sape srkal pobožno pesem vaše; nič več ni mogel zadržati dušne bolesti, ki mu je vzkipevala v prsih; glasno je zajokal in solze so se mu vlivale po bledem licu. »Mr. Bellini«, pretrgal je paznik molčanje, ki je glasno govorilo, »skoro vsi nesrečniki so nedolžni, kakor pravijo, in tožijo o krivici. Ta tukaj ne trdi svoje nedolžnosti in ne toži o krivici; toda če je bil razun Kristusa kdaj kdo nedolžno obsojen, je bil nekdanji katoliški duhovnik Pavel Karner. Jaz ljubim prostost in življenje, in v obhodu z mnogimi takimi zgubljenici postane srce trdo in mora tudi večkrat biti. Vendar bi se rad dal jedno leto tu notri zapreti, ko bi mogel tako temu vbožcu prostost pridobiti.« Paznik je menil, da je stem obiskovalcu kaj tolažiljivega povedal, ko ga je tako bolestno ginjenega videl, in ni slutil, da je s temi besedami mlademu gospodu bolest in notranja očitavanja le še pomnožil in povečal. Ta si je obrisal solze iz oči, le težko je prišel do pravega razuma. »Prosim, odprite mi duri,«

rekel je in komaj dal glasu potrebno trdnost, »rad bi govoril z ubogim duhovnikom.«

Duri so se odprle in Patrik Bellini je stal pred žrtvo svojega sumničenja. Takoj je odstopil paznik nazaj; Patrik in vjeti duhovnik sta bila sama. Ko bi bil naenkrat prišel kak duh v celico, bi se ne bil mogel jetnik bolj ustrašiti, ko zdaj pred možem, ki je tako nesrečno zmešal pot njegovega življenja. Za trenutek sta drug drugega zrla, ne da bi kateri besede izgovoril. Duhovnik je skočil kvišku in visoko vzraščeni stal za stolcem, med tem ko je Patrik boječe udano in ponižno proseče gledal proti njemu.

»Gospod!« prosil je Patrik in proseče stegoval roke nasproti, »oh, odpustite mi, kar sem vam hudega storil!«

»Kaj naj vam odpustim?« vprašal je Karner začuden zaradi prosečega glasu in boječega obnašanja Patrikovega.

»Vi vprašate, gospod Karner!« rekel je Patrik, »potem ko ste dve leti vsled moje krivde morali trpeti v tej celici nedolžni?«

»Nedolžen? Nedolžen? Veste vi to — —, da?« dalje ni mogel govoriti. Obličje njegovo je bilo zdaj blede, zdaj rudeče, in sapa mu je le počasi vhajala iz prsi. »O Bog, torej vendar!« S temi besedami se je zleknil na stolec ter pokril obraz z rokami. Jetnik je navidezno pozabil navzočnost mladega

bankirja in je dalje časa nepremakljivo ostal v tej obliki.

»Gospod, odpustite mi!« je zopet proseče zazvenelo poleg njega. Patrik je padel pred jetnikom na tla in objel njegova kolena. »Vi ste nesrečni zaradi nesporazumljenja, ki se je vrnilo med naju«, tolažil ga je duhovnik, »zato sodim, da vam nimam ničesar odpustiti.«

»In vendar mi imate veliko odpustiti; bilo je več ko nesporazumljenje — nesramni predsodek o vaši veri, o vašem duhovskem stanu zapeljal me je k tako groznemu sumu. Rad vam priznam: pogled na vas pri smrtni postelji očetovi mi je bil zopern, in veselo sem pozdravljaj prilžnost, da vam morem kaj oporeči. Vaša skrb za dušno zveličanje očetovo mi je bilo zagrinjalo, za katerim se skrivajo vaši sebični, potuhneni nameni. Imel sem vas resnično za tatu izgubljenega denarja, s katerim bi se obogatili ali vsaj namenom vaše vere koristili.« Namen opravičuje sredstva. Tega gesla ste se tudi vi poslužili, sem mislil. Kar me pa najbolj boli, je, da so mi opomini mojega očeta vest vzbudili — a sledil jim nisem.«

»In zdaj?«

»Zdaj ubogam svojo vest. Ta mi pravi, da se nisem pregrešil samo nad vami, temveč tudi nad vašo vero. Pokažite mi pot, da po-

11. mnogo vinogradnikov iz Virštajna in Podčetrtna.

Poslanec Robič.

Poslanec Robič je vložil prošnje za ustanovitev slovenskega vseučilišča: Občina Malna, okraj St. Lenart; učiteljsko društvo za okraj Sv. Lenart; katol. polit. društvo za Slov. Bistr. okraj; hranilnica in posojilnica v Jarenini.

Po taistem poslancu so vložile peticije zaradi povišanja carine na italijansko grozdje in vino, zaradi ustanove postave v varstvo domačega vina, zaradi finančne podpore za obnovo po trtni uši uničenih vinogradov itd. sledeče občine iz Slov. Bistr. okraja: Občina Verholje, Jelovec—Makole, Pečke, Sv. Ana, Dežno, občinski urad Stopno, Stattenberg, Modraže, Hrastovec.

Za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani: Krajni šolski svet v Makolah, cerkveno predstojništvo v Makolah, cekevno predstojništvo Sv. Andreja v Makolah; občine: Sv. Ana, Dežno, Jelovec v Mak., Peške, Stopno, Stattenberg, Posojilnica v Makolah, kmetijska zadruga v Makolah.

Slovensko vseučilišče.

Poslanci dr. Šušteršič, dr. Ferjančič in dr. Ivčević so vložili v seji državnega zbora 12. novembra 1901 nujni predlog za jugoslovansko vseučilišče. Nujni predlogi se morajo po opravljenem redu državnega zbora obravnavati pred točkami dnevnega reda, ako to zahteva vsaj 20 poslancev. Na dnevnem redu se je 6. decembra je bilo: posvetovanje o začasnem državnem proračunu za prvo četrtletje 1902, postava o stanovskih kmetijskih zadrukah itd. Ker so v kljub pritiska od nasprotnih strani predlagatelji zahtevali, da ima priti v razgovor slovensko vseučilišče, je moral zbornični predsednik temu tudi vstreti. Razgovor je trajal od pol dvanajste ure predpoldne do osme ure zvečer. Prvi je v temeljeval popolnoma mirno in stvarno predlog dr. Šušteršič. Motil je govornika kakšnih 5 minut prusaški poslanec Steiner ga zmerjal tako grdo, da ga ni na Slovenskem človeka, ki bi mogel govoriti ostudnejše. Zbornični predsednik je pozval 3krat Steina k redu ter obžaloval, da nima sredstva, s katerim bi mogel braniti dr. Šušteršiča pred temi ostudnimi napadi. Celo uro trajajoči govor je zbornica sprejela pohvalno. Govorniku so častitali poslanci mnogih strank. Na dolgo in široko je napadal za dr. Šušteršičem Slovence in sploh Slovane prusaški poslanec Berger. Govoril je tudi naučni minister dr. Hartl. Mož je pohvalno omenjal velike zmožnosti Slovencev, izmed katerih so

se mnogoteri: kakor Vega, Kopitar, Miklošič in drugi po svoji učenosti odlikovali. Iz lastne skušnje tudi spričuje dr. Hartl, ki je bil dolgo vrsto let profesor na dunajskem vseučilišču, da so bistre glavice slovenski visokošolci. A v kljub temu pravi, da mu je nemogoče zdaj ustanoviti visoko šolo za Slovence, ker k temu bi bilo treba velikih priprav. Dr. Hartl trdi, da sploh ga ni naučnega ministra, ki bi bil v stanu, kar mahoma ustanoviti 6 novih vseučilišč. Kajti ne le Slovenci zahtevajo visoko šolo, isto hočejo imeti tudi Lahi, Rusini, Čehi in Nemci celo 2. Zagovarjal je zahtevo Slovencev Čeh dr. Žaček, ki je pa ob enem dokazoval opravičenost, s katero zahtevajo Čehi drugo vseučilišče. (Eno že imajo v Pragi). Proti zahtevi Slovencev se je z odurnimi besedami izrazil dr. Pommer. Poljak vitez Javorski je sicer srečo voščil Slovincem na njihovem kulturnem razvoju; slednjič pa vendarle izjavil, da Poljaki zdaj ne morejo glasovati za zahteve Slovencev.

Njegov govor je vzbudil veliko ogorčenje v vrstah Jugoslovancev in Čehov. Skoraj enako kakor Javorski, se je izjavil tudi dr. Katrein v imenu nemške katoliške stranke. Trdil je, da je njegova stranka za jednako-pravnost, da pa zdaj ne more podpisati slovenskih terjatev. Kot generalna govornika sta se izbrala dr. Wolffhardt proti in dr. Ploj za vseučilišče. Prvi je trdil, da imajo Nemci svoje rojake na Spodnjem Štajerskem in na Kranjskem braniti, potem pa, da državna uprava ne bi škode trpela, se mora njegova stranka z vso močjo upreti zahtevi Slovencev. Zadnji govornik dr. Ploj je pobijal srečno ugovore nasprotnikov; izborni je osmešil dr. Pomerja, ki je trdil, da se slovenski jezik spreminja vsako desetletje (!) ter kazal pri tem na krasno našo družbo sv. Mohorja, katera razpošilja vsako leto po 6 knjig med narod slovenski tako, da na vsakih 18 Slovencev pride že eden Mohorjan. (Pristaviti se moram, da sta tudi italijanska poslanca dr. Hortis in dr. Tomasi, katera sicer za Lahe zahtevata laško vseučilišče, pobijala slovensko visoko šolo.) Govor dr. Ploja se je vsprejel z velikim navdušenjem od strani jugoslovanskih in čeških poslancev. Sicer so ga poslušali tudi poslanci drugih narodnosti. Razun dr. Pomerja in nekega nemškega poslanca, ki pride včasih »natrkan« v zbornico, mu ni nihče mogel kaj ugovarjati. Ob 8. uri zvečer se je glasovalo. Za predlog so bili samo Jugoslovanci, Čehi, Rusini in 2 socijalna demokrata. Predlog bi bil moral dobiti 2tretjinsko večino glasov, da bi se o njem takoj smelo stvarno razpravljati in

sklepati. Žal, da se ni imel navadne večine glasov. Toda, če tudi zdaj nismo zmogli, opešati nikakor ne smemo. Stvar se bo ponavljala tako dolgo, dokler se nam ne da, kar nam po vsej pravici gre.

Začasní proračun.

Ker se v petek 6. decembra ni mogel obravnavati začasni proračun za prvo četrtletje 1902 (radi razprave o slov. učiteljskem), se je ta razprava vršila 9. in 10. decembra. V razgovor je segel ministerski predsednik dr. Körber sam ter obžaloval, da se na važne državne potrebe ne ozira. Kazal je na nujne stvari, katere se morajo v zbornici rešiti, da cela država neizmerne škode ne trpi. Omenjal je na dalje, da bi se utegnili avstrijska ustava spremeniti, če državni zbor svojih dolžnosti ne spolni. Kajti bliža se čas, ko se mora napraviti nova pogodba z Ogersko in se morajo sklepati z zunanjimi državami nove kupcijske pogodbe. Opominjal je posebič Čeha in Nemce, naj se med saboj pogodijo, da bo državni zbor močen in v stanu rešiti težko nalogo države. Ta govor je napravil velik vtis na vse stranke. Seja se je kmalu pretrgala; stranke so se razgovarjale o položaju. Nemci so takoj leteli h Körberju, ali res namerava spremeniti ustavo. V torek 10. decembra se je začasni proračun sprejel. Nasproti so glasovali Čehi in Vse-nemci, med tem ko so se Jugoslovanci odtegnili glasovanju.

Kmetijske stanovske zadruge.

»Slov. Gospodar« je že mnogokrat v veliki važnosti organizovanega kmetijskega stanu. Več kakor 10 let že stoji na čelu razgovorov državnega zbora ta zakonski načrt, ki se vsi kmetijski posestniki združijo v kmetijske zveze, da bo vendar enkrat tudi kmetijska beseda veljavo imela. Toda liberalci so zmirom zabranili posvetovanje o tej stvari. Zdaj je prišla vendar enkrat na dnevni red državnega zbora. 10. decembra, takoj potem, ko se je sprejel začasni državni proračun, je stopil na govorniški stol poročevalec o kmetijskih zadrukah, g. Francišek Povše ter govoril o važnosti in neobhodni potrebi kmetijskih združ. Ko je predsednik naznanil, da se začne ta obravnava, so kmetijski poslanci raznih narodnosti ploskali veselja, da se vendar enkrat začne razprava o tej postavi. Razgovor o tem važnem predmetu bo trajal več sej; zapisalo se je že zdaj med govornike nad 50 poslancev. Omenjam tudi to, da obstojijo v poslanski zbornici 3 tako imenovane agrarne zveze, to je: zveze kmetijskih poslancev, in sicer ena, v kateri so konservativni, druga, v kateri so liberalni in tretja, v kateri se nahajajo vsenemški kmetijski poslanci. Vse te tri kmetijske zveze so imele zadnje dni posebne seje, v katerih so se udje zavezali, da ne nehajo prej, ko da se ta za rešitev kmetijskega stanu velepomembna postava dožene, in sicer dožene še v tekočem letu 1901. Kakor kaže, se bo to tudi zgodilo. Več o tej stvari prihodnjič.

Politični ogled.

Na Tirolskem dobijo novega cesarskega namestnika barona Schwarzenau, ki je bil dosedaj sekcijski načelnik v notranjem ministerstvu. Dosedanji namestnik grof Merveldt je šel v pokoj, čeprav še je komaj 58 let star. Schwarzenau je posebno priljubljen pri tirolskih Italijanih, ker je naklonjen njihovi zahtevi po samostalnosti italijanskih Tirol.

Proti dvoboju so začeli sedaj na Avstrijskem delati tudi izobraženi in uplivni možje. Dvoboj je pretepanje med izolanimi ljudmi, in se naj proti njim ravno tako kazensko preganja, kako n. pr. proti vročerknim kmetijskim fantom. Pretepajoč se gospod ni več nego pretepajoč se kmetijski fant.

pravim veliko krivico. Vera, ki vzgojuje svoje služabnike za tolike žrtve, mora imeti resnico v sebi. To hočem odločno spoznati in pokazati ter k njej prestopiti.

»Raztrešeni ste, gospod Bellini, zaradi iznajdbe, da ste mi krivico storili s svojimi lahkomišljenimi sumi. Gotovo se boste premislili, ko bo odstranjena krivica, ki ste jo storili.« — »Ne gospod, za trdno sem se odločil. Moja prva skrb bodi, da dobim dokazov za vašo nedolžnost. Vas nočem siliti, da bi mi pomagali — saj zdaj vem, da ne morete, ne smete. Dozdaj imam še samo neko pismo iz očetove zapuščine v rokah, ki mi kaže pot. Našel jo bom, in ko boste čez nekaj časa zopet prosti in v svoji službi, — potem bom prišel k vam in ne smete me odkloniti, če vas bom prosil, da bi me poučili v vaši veri; tako bom mogel v veri očetovi živeti in umreti.« Patrik je po tem zagotavljanju prijel roke duhovnikov in jih srčno poljubljal. Karnerja pa so premogla čuvstva svetega veselja, ki so ga popolnoma prešinila. V obilnosti svoje sreče pritiskal je mladega moža na srce in govoril: »O Bog, ta trenutek bi ne bil predrago odkupljen z desetimi leti jetništva!«

Malo tednov pozneje so ponovili obravnavo zoper duhovnika Karnerja, pred dvema letoma obsojenega. Obe hčeri pokojnega trgovca Rožerja Veita, čegar vdova je bila

med tem časom umrla, sta komaj zvedeli o natančnejših okoliščinah obsodbe duhovnikove, ko sta že tudi začeli potovanje v Ameriko, da bi osebno pričali o njegovi nedolžnosti. Tako je končala obravnava z rešitvijo časti in oproščanjem zaničevanega duhovnika. Ali samo katoliški listi baltimorskega mesta so poročali o tej novi obravnavi; tisti listi pa, ki so pred dvema leti toliko sramotilnih člančkov napisali o preganjanem duhovniku, so zdaj molčali trdovratno, da ne bi osramotili imena nekdanjega veljavnega bankirja Viljema Bellinija, še bolj pa zato, da bi ne bilo treba oznanovati lastne sramote, ako bi hoteli zgubljeno čast preganjanega katoliškega duhovnika rešiti — — —

Gospod Karner je zdaj ravnatelj katoliške sirotišnice za irske izseljence in stanuje v tej lastnosti v nekdanji palači »Bellini & sinovi«, ki je postala sirotišnica. Henrik Bellini je s svojo obitelji Baltimore zapustil in se predstavil v neko zapadnejše mesto, kjer je novo banko ustanovil. Našel je s soprogo pot prave vere svojega očeta in od preobilnosti svojih dohodkov podpira dela krščanske ljubezni do bližnjega.

Patrik pa je vstopil v katoliško duhovsko semenišče in s sveto vnetostjo se pripravlja na prihodnji duhovski stan. Tako torej žrtva, ki jo je Pavel Karner prinesel svoji duhovski dolžnosti, ni bila brez vspeha.